

Posiedzenia Stacji Naukowych i Komisji PAU działających poza Krakowem w 2020 roku¹

Stacja Naukowa PAU w Katowicach (Wsztechnica PAU w Katowicach)

28.01 – prof. dr hab. Krystyna Krzyżanowska-Łoboda, *Chóry śląskie ostoją tradycji i kultury*

Geneza popularności śpiewactwa chóralnego na Górnym Śląsku

Na terenach Górnego Śląska amatorski śpiew chóralny rozpoczyna się w XIX wieku, podobnie jak w całej Europie, kiedy powstają pierwsze towarzystwa śpiewacze. Dla ludności polskiej na tych terenach to ważny argument w utrzymaniu języka i tradycji polskich. Podobną rolę pełnią też towarzystwa gimnastyczne czy strzeleckie.

Chóry polskie na Śląsku przed II wojną światową – sytuacja międzywojenna

- Związki Chóralne na Śląsku.
- „Śpiewak Śląski” – periodyk.
- Stefan Marian Stoiński – Chór „Ogniwo” Katowickie i prawykonanie *Stabat Mater* K. Szymanowskiego.
- Ważna rola społeczna i kulturotwórcza po odzyskaniu niepodległości – Związki Chóralne: Związek Śląskich Kół Śpiewaczych i Instrumentalnych, Związek Polskich Chórów Kościelnych, ponad 80 zespołów śpiewaczych.
- Powstają nowe opracowania na chór, wykorzystujące motywy świeckie, ludowe; komponowali m.in.: Jan Maklakiewicz, Tadeusz Szeli-gowski, Stanisław Wiechowicz, Jan Kassern.

¹ W roku 2020 Stacja Naukowa PAU w Gdańsku i jej Komisja Kaszubska nie organizowały posiedzeń.

- Niejednorodność poziomów chórow – słabe wykształcenie chórmistrzów.
- Złoty Chóralne – ważny element działalności chórow.
- Działacze: Stefan Marian Stoiński – pomysłodawca i współautor prawykonania polskiego *Stabat Mater* K. Szymanowskiego w 1934 roku; propagował ideę powołania Wychowania Muzycznego na poziomie szkoły wyższej – powstanie Wyższej Szkoły. Muzycznej (obecnie AM) 29.09.1929.

Do tych tradycji nawiązały chóry po wyzwoleniu z okupacji hitlerowskiej.

Sytuacja chórow po wojnie

Po wojnie najważniejsza stała się odbudowa naszej kultury śpiewaczej.

- Powstawanie nowych zespołów i reaktywacja już istniejących.
- Działalność artystyczna Politechniki Śląskiej – powstanie Akademickiego Chóru Politechniki Śląskiej, a później także Akademickiego Zespołu Muzycznego oraz Zespołu Pieśni i Tańca „Dąbrowiaczy”.
- Polski Związek Chórow i Orkiestr działający na terenie Górnego Śląska.
- Odbudowanie tożsamości Chórow Kościelnych.

Przełom polityczny – początek kryzysu

pozytywy: kontynuowanie tradycji, laury zdobywane na konkursach, nagrywanie płyt, organizacja festiwali i konkursów.

Negatywy: stale zmniejszająca się liczba studentów Wychowania Muzycznego, malejące chóry pozbawione nowych członków i wsparcia finansowego, załamanie amatorskiego ruchu śpiewaczego.

Odnowa polityczna spowodowała kryzys w polskiej chóralistyce.

Zmiana tego stanu nastąpiła niedawno – ok. 10 lat temu, kiedy powołano m.in. program „Śpiewająca Polska” dla rozwoju i powstawania nowych zespołów, szczególnie chórow szkolnych, dziecięcych i młodzieżowych, pojawiły się liczne konkursy chóralne, które mają na celu podnoszenie poziomu chórow, kursy dla dyrygentów chóralnych przy okazji konkursów i festiwali, itp.

Współczesna polska chóralistyka na Śląsku

- Chóry jako „małe społeczności”.
- Wpływ muzyki na rozwój człowieka
- Kolejne pokolenia muzyków zawodowych, piękna postać – profesor Jan Ballarin.

- Śląski Związek Chórów i Orkiestr jako kontynuacja tradycji Śląskiego Związku Kół Śpiewaczych i Instrumentalnych sprzed II wojny światowej.
- Chórtownia – działalność internetowa.

Sytuacja chórów współcześnie

Na Górnym Śląsku jest długoletnia tradycja śpiewania w chórach, rozwijająca się także po II wojnie światowej. Chóry świeckie szkolne, działające przy Domach Kultury lub przy zakładach pracy. Tu Śląsk ma również wspaniałą tradycję orkiestr dętych, zapoczątkowaną jeszcze na początku XX w. i rozwijającą się po wojnie bardzo dynamicznie. Po kryzysie lat 90. (likwidacja zakładów pracy) część zespołów przeszła na samofinansowanie, udało się uchronić kilka z tych zespołów przed likwidacją. Powstały nowe zespoły, np. w parafiach.

Chóry po kryzysie lat 90. rozwijają się dynamicznie. Aktywizują się również chóry kościelne, dzięki liderom, śpiewakom lub dyrygentom. Patronuje temu Śląski Związek Chórów i Orkiestr.

Kategorie działających na naszym terenie chórów to:

- a) chóry dziecięce – nowym przykładem na naszym terenie jest działający od prawie 3 lat Chór Dziecięcy Opery Śląskiej,
- b) chóry młodzieżowe mają u nas długą i świetlaną tradycję – najlepszym przykładem jest chór młodzieżowy „Chór Rezonans con tutti”, założony ponad 40 lat temu przez Norberta Krocza,
- c) chóry osób dorosłych: Chór Kameralny „Slavica Musa” – chór osób dorosłych, założony w 1990 roku w Knurowie, od czerwca 2012 roku pod dyrekcją Tomasza Pawła Sadownika; Chór Mieszany „Klaster” – chór osób dorosłych, założony w 2016 roku przez pasjonatów śpiewu chóralnego, od marca 2019 roku pod dyrekcją Łukasza Łobody; Chór Kościoła Katedralnego pod wezwaniem św. apostołów Piotra i Pawła w Gliwicach – chór o ponad 100-letniej tradycji, od 2007 roku pod dyrekcją Krystyny Krzyżanowskiej-Łobody i od 2015 roku Łukasza Łobody,
- d) chóry akademickie – Chóry Akademii Muzycznej w Katowicach, Chór Akademii Muzycznej, Chór Kameralny, Zespoły Wokalne przy Wydziale Kompozycji, Dyrygentury, Teorii i Edukacji Muzycznej, Zespoły Wokalne przy Wydziale Jazzu i Muzyki Rozrywkowej, Zespoły Wokalne przy Wydziale Wokalno-Aktorskim.

Akademicki Zespół Muzyczny Politechniki Śląskiej AZM – powstał w marcu 1996 roku, od założenia niezmiennie pod dyrekcją Krystyny Krzyżanowskiej-Łobody; Akademicki Chór Politechniki Śląskiej – działający od

75 lat pod dyrekcją Tomasza Giedwiłło; Chór Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach – założony w marcu 2006 roku, pod dyrekcją Michała Brożka.

Trudno też pominąć ruch zawodowy w naszej chóralistyce śląskiej – Chór Filharmonii Śląskiej, Chór Opery Śląskiej, Chór Śpiewaków Miasta Katowice „Camerata Silesia”.

Akademia Muzyczna im. K. Szymanowskiego w Katowicach – kształci muzyków od czasów powojennych przez dziesięciolecia na Wydziale Wychowania Muzycznego, przekształconego w Instytut Edukacji Muzycznej, od 7 lat posiada nową specjalność: Dyrygentura Chóralna i Przedmioty Ogólnomuzyczne na Wydziale Kompozycji, Dyrygentury, Teorii i Edukacji Muzycznej wspólnie z Dyrygenturą Symfoniczno-Operową. Mimo upływu lat nadal borykamy się z wyzwaniami chóralistyki amatorskiej i zawodowej. Obok oczywistego powodu: niskich płac i małej popularności medialnej, są też inne: organizacyjne (praca popołudniowa) oraz finansowe (brak wsparcia zewnętrznego). Mimo to, chóralistyka na Śląsku działa prężnie i „wypuszcza” w świat kolejne pokolenia wywodzące się z rodzin o bogatej historii chóralnej, m.in. Natalia i Szymon Gałązka, Michalina Kraska, Łukasz Łoboda i wielu innych.

25.02 – prof. dr hab. inż. Ewaryst Tkacz, *Bionika, czyli rzecz o procesach biologicznych w nauce w ujęciu inżynierskim*

Bionika to interdyscyplinarna dziedzina wiedzy zajmująca się poszukiwaniem wzorców w przyrodzie, wśród organizmów, zwierząt i roślin, w celu znalezienia innowacyjnych rozwiązań technicznych. Bionika (gr. *bios* – życie, i *mimesis* – naśladować) – interdyscyplinarna nauka badająca budowę i zasady działania organizmów oraz ich adaptowanie w technice (zwłaszcza w automatyce) i budowie urządzeń technicznych na wzór organizmu. Stara się poznawać i wykorzystywać procesy sterujące działaniem organizmów w różnych działach techniki, głównie w automatyce, elektronice i mechanice.

Rezultaty prac bioników znajdują zastosowanie w wielu dziedzinach życia. Przykładowo, firma Mitsubishi buduje roboty pływające dokładnie wzorowane na latimerii. Dzięki temu młodzież szkolna może zobaczyć, jak wygląda i porusza się ta żywa skamieniałość. W Anglii i Japonii specjalne ryby roboty są wykorzystywane do badania stopnia zanieczyszczenia przybrzeżnych wód morskich. Na wzór organizmów żywych konstruowane są maszyny, które posłużyłyby badaniu planet. Roboty latające i pływające, zwłaszcza miniroboty, budowane są również w celach militarnych – służą m.in. obserwacji i rozpoznania pola walki, ale również do rozpoznawania zagadnień niezwykle modnych ostatnio, mianowicie cyberbezpieczeństwa.

KOMISJE STACJI NAUKOWEJ PAU W KATOWICACH²

Komisja Historii Śląska

14.01 – prof. dr hab. Edward Długajczyk, *Nim wybuchło pierwsze Powstanie Śląskie 1919 roku*

21.02 – dr Zdzisław Janeczek, *Górny Śląsk a wojna polsko-bolszewicka*

Autor, na podstawie ówczesnych doniesień prasowych, zrekonstruował wydarzenia z wiosny 1919 r., gdy Niemcy przygotowywały plan likwidacji państwa polskiego przy udziale sowieckiej Rosji. Drugie powstanie śląskie było odpowiedzią na tragiczne wydarzenia 16 i 17 VIII 1920 r., gdy Niemcy, przekonani, iż Warszawę zdobyli bolszewicy, dokonali pogromu polskich działaczy, demolowali polskie lokale i demonstrowali pod hasłami: „Warschau gefallen” (Warszawa padła) i „Nieder mit Polen, nieder mit Frankreich!” (Precz z Polską, precz z Francją). Był to czas, gdy pruscy wojskowi rozważali zastosowanie w sprawie Górnego Śląska wariantu czeskiego na Zaolziu, tj. zajęcia zbrojnego i niedopuszczenia do plebiscytu. Skłaniali się ku takiemu rozwiązaniu po tym, jak na Konferencji w Spa (5–16 VII 1920 r.) alianci sprawę Śląska Cieszyńskiego rozstrzygnęli na korzyść agresora. Rozwinięciem tego tematu była część referatu zatytułowana *O polskiej niewdzięczności*. Ponadto autor poruszył problem nienawiści niemieckiej do Francuzów i Polaków oraz kwestię pomocy dla marszałka M. Tuchaczewskiego, od którego sukcesów Niemcy uzależniali odzyskanie Wielkopolski i zabezpieczenie „przed polskim wilkiem” Górnego Śląska.

Zakończenie, zatytułowane: *Od „Cudu nad Wisłą” do „Cudu nad Odrą”*, to przejście od Bitwy Warszawskiej do wybuchu drugiego powstania śląskiego i powstrzymania gwałtów niemieckich na Górnym Śląsku.

Wszechnica Naukowo-Kulturalna w Gliwicach

30.01 – prof. Piotr Bieliński, *Polsko-syryjskie badania archeologiczne 1959–2010*

27.02 – Lech Majewski, *Czy XX wiek zamordował ideę piękna?*

² W roku 2020, ze względu na sytuację pandemii, wszystkie wydarzenia zaplanowane przez Komisje Stacji Naukowej PAU w Katowicach: Nauk Przyrodniczych, Nauk Matematycznych oraz Prawniczą, zostały odwołane.

Komisja Przyrodniczo-Medyczna PAU we Wrocławiu

- 22.04** – assoc. prof. Tomasz Żal Ph.D., *Przeciwności i sukcesy immunoterapii przeciwnowotworowej na podstawie mysich modeli przedklinicznych*
- 23.09** – assoc. prof. Roman Krzysiek Ph.D., *Rola stresu psychicznego, białka Tsc22d3/GILZ i tolerogennych komórek dendrytycznych w hamowaniu odpowiedzi przeciwnowotworowej układu odpornościowego*
- 13.10** – prof. dr hab. Mariusz Wąsik, *Biologia nowotworów jako podstawa ich nowoczesnej diagnostyki i terapii*
- 18.11** – dr Jacek Toporski, *Immunoterapia genetycznie zmodyfikowanymi limfocytami T – nadzieje i ograniczenia czy obietnice i rozczarowania*

Sprawozdania z posiedzeń Komisji dostępne są na stronie: <http://www.pau.krakow.pl/index.php/pl/wydarzenia/spotkania-komisji-przyrodniczo-medycznej-we-wroclawiu>